

*Reviews and Annotations
Рецензии и анотации*

АЛЕКСАНДЪР ТАЦОВ – ЕДИН ОТ „СТРОИТЕЛИТЕ НА СЪВРЕМЕННА БЪЛГАРИЯ“

Александър Тацов. (2012). Сборник с книги, статии и неиздадени ръкописи за София, Столична община и Етрополе. София. 847 стр. ISBN 9789549493634

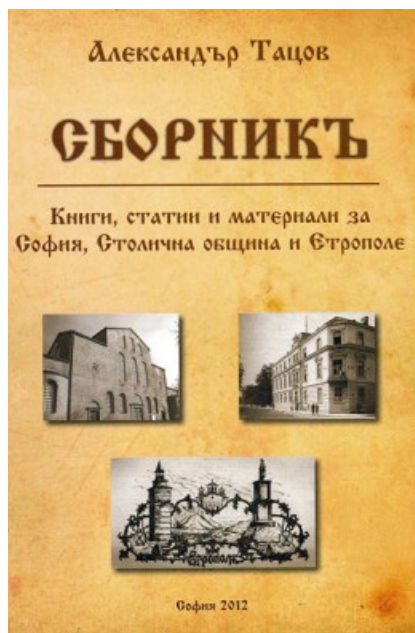
Христо Темелски

Църковно-исторически и архивен институт

Уважаеми читателю! Ти държиш в ръцете си един изключително ценен сборник, в който са събрани книги, статии и неиздадени ръкописи за София, столичното общинско управление и град Етрополе. Съставители и издатели на този уникален сборник са Александър и Цветан Тацови, наследници на една интересна и енциклопедична личност, автор на горните материали.

Това е Александър Тацов (1878 – 1940), който завършва история в Историко-филологическия факултет на Софийския университет. Бил е дългогодишен учител и училищен директор в Етрополе и София, секретар на Столична община и началник на административното ѝ отделение; активен член на Демократическата партия, общественик, патриот и пр.

В родния си град Етрополе той е създател или деен участник в почти всички граждански, културни и икономически сдружения. За пръв път организира и създава театрална група, ловно дружество, детска библиотека, музейна сбирка; председателства сдружението на учителите, Райфайзеновата каса и др.; активен радетел и пропагандатор на кооперативното движение. Той е ини-

циатор и основател на Етрополската културно-просветна дружба в столицата, която има съществен принос за развитието на икономическия, културния и обществен живот в Етрополе. Редактира издаваното от Дружбата списание „Етрополски преглед“. По време на неговото председателстване Етрополската дружба съгражда в града паметник на загиналите във войните до 1918 г.

Ал. Тацов е един от дългогодишните секретари на Столичната община (1924 – 1932). Пряк ръководител е на Секретариата, Статистиката, Стенографското бюро, Личен състав, Столичния вестник и Отделението за културни грижи, като отговаря за изпълнение решенията на Общинския съвет. Реорганизира архива и столичната администрация, поставяйки ги на модерни европейски начала. По негова инициатива и с активното му участие се полагат основите на Столичната градска библиотека, Музея за история на София и Градската художествена галерия. Рождената им дата е свързана с честването на едно знаменателно културно събитие – 1000-годишнината от Златния век на българската книжнина и 50 години от Освобождението на София. Именно тогава, на 24 октомври 1928 г., с разпореждане № 2307 на столичния кмет, се създава Общински музей с три отдела: Музей, Библиотека и Архив. През този период Ал. Тацов организира събирането на материали и започва подготовка по написването на история на столичното общинско управление по повод 50-годишнината му и за издаването на „Юбилейна книга“.

Като секретар на общината и виден общественик, Тацов активно подпомага и пропагандира жилищно кооперативното строителство в София, което по онова време е в разцвет и в столицата се издигат десетки жилищни кооперации, за които общината осигурява необходимите терени. Най-дълго време работи с кмета ген. Владимир Вазов (1926 – 1932 г.). За своите заслуги като общественик, историк и администратор през 1939 г. е награден с орден „За гражданска заслуга“ – IV ст. Същата година Общинският съвет на Етрополе в знак на признателност за приноса му в културното и стопанското въздигане на града приживе преименува старата улица „Св. Георги“ на негово име.

Ал. Тацов е дългогодишен председател на читалищата „Т. Пеев“ в Етрополе и на „Ал. Константинов“ в София. Проявява се като изявен общественик и оратор, изнасяйки многобройни сказки и речи за историята на Етрополе, София и Столичната община. Публикува десетки статии, изследователски материали и книги, посветени на тях. Организатор е на много вечеринки и лотарии за набиране на средства за различни обществени и хуманитарни проекти в столицата и в родния си град.

Още като младеж Ал. Тацов предприема дългогодишно изследване на родния си Етрополски край, започвайки от най-дълбока древност и достигайки до своето време. Набляга на археологията, етнографията, етнологията и ономастиката. В продължение на няколко десетилетия издирва и анализира документи и факти за историята на града в различни библиотеки, църкви,

монастири, лични архиви и родови хроники. Слуша и записва спомените на десетки свои съграждани. Стотици са проучените и съхранени от него народни песни, предания, легенди и обичаи. Изготвя 140 родословни дървета на известни етрополски фамилии с подробни бележки за тях. Плод на близо 40-годишната му неуморна научноизследователска дейност е монументалното изследване „Етрополе във вековното си минало“ – първата и единствена до днес професионално написана история на града, ръкопис в три тома и обем от около 1300 листа голям формат! Дългото боледуване и смъртта му през 1940 г. не му позволяват да направи последна редакция на труда си и да го издаде.

В настоящия Сборник съставителите представят печатния препис на този капитален труд – в още по-голям обем на разчетения текст. Според техните изявления преписът е печатно копие на оригинала при стриктно спазване изписването на буквите, думите, текстовете и пр., така както го е направил авторът в оригинала.

В Сборника е даден препис и на друга неиздадена книга от архива на Ал. Тацов – „Колибарското селище Горунака при Етрополе и неговият първенец Райчин Цанов Кочов“.

Освен тези две оставени в ръкопис книги в сборника са включени почти всички произведения на Ал. Тацов – 6 издадени книги и 22 статии и изследователски материали. Те са представени с документалния им печатен препис. Всички включени публикации са от периода 1914 – 1939 г. и са посветени на историческото развитие на София, Софийското общинско управление и на родния му град Етрополе.

От публикациите за историята на София и Софийското общинско управление интерес представляват „Кратък преглед върху Столична община“; „Расте, но не старее“; „Столичната пожарна команда в своето минало“; „Софийските градски гробища – исторически бележки“ и др.

Акцентът пада върху миналото на Етрополе и Етрополския край. Тук са поместени интересните и станали отдавна библиографска рядкост изследвания като „Етрополският манастир „Св. Троица“, „Етрополе – Златица – Орхание 1865 – 1866“, „Стогодишнината на възобновения храм „Св. Арх. Михаил“, „Каменица – Камено поле“ (печатен препис), „Името на град Етрополе“, „Рудничарството в Етрополе“, „Минералните извори в гр. Етрополе“, „В Етрополе – пътни бележки“, „Един стар еврейски паметник в гр. Етрополе“ и др.

В раздела „Приложения“ съставителите са поставили също интересни материали, като „Признание за делото на Александър Тацов“, „Благодарствено писмо от кмета Владимир Вазов“, „Писмо-разрешение за написване историята на Столична община“, „Орденът „За гражданска заслуга“ – IV ст., с дъбови листа и корона, с който Н.В. Цар Борис III награждава Ал. Тацов през 1939 г.“, „Протокол от Решение на Етрополския общински съвет

за наименоване приживе улица на името на Александър Тацов през 1939 г., „Рецензия от академик Ив. Дуйчев за кандидатската дисертация на историка педагог проф. Георги Стоянов“ и др. Най-накрая следва скромна „Фотогалерия“, в която са поместени интересни документални снимки от живота и дейността на Ал. Тацов.

Похвална е инициативата на съставителите и издателите Александър и Цветан Тацови да подготвят и издадат този огромен уникален сборник. Похвална, защото те са положили много труд и старание да съберат, разчетат, препишат, подредят всичко това. Като наследници на Ал. Тацов, желанието им е било неговите трудове да станат най-широко достояние на етрополци и на всички изследователи, които се интересуват от историята на „великом града Етрополиа“.

ALEXANDER TATSOV – ONE OF THE „BUILDERS OF MODERN BULGARIA“

Aleksandar Tatsov. (2012). Sbornik s knigi, statii i neizdadeni rakopisi za Sofiya, Stolichna obshchina i Etropole. Sofia. 847 str. ISBN 9789549493634

✉ **Dr. Hristo Temelski, Aco. Prof.**
Church-Historical and Archival Institute
19, St. Nedelya Sq.
1000 Sofia, Bulgaria
E-mail: htemelski@mail.ru